

MÉDIA, KÖZÖSSÉG, TÖRTÉNET

KONFERENCIA TANULMÁNYKÖTETE

Szerkesztette:

Fejős Sándor
Forró Lajos
Pusztai Virág

MÉDIA, KÖZÖSSÉG, TÖRTÉNET

KONFERENCIA TANULMÁNYKÖTETE

Szerkesztette:

Fejős Sándor

Forró Lajos

Pusztai Virág

Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged, 2021

A konferencia tanulmánykötetének megjelenését támogatta a Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Tudományos Pályázata.

Szakmai lektorok:

Fejős Sándor
Forró Lajos
Pusztai Virág

Szöveggondozó:

Pető Bálint

Borítóterv:

Toldi Gergő

A kötetben szereplő tanulmányok online konferenciaelőadás formájában elhangzottak 2021. március
19-én, a kötettel azonos címet viselő
tudományos tanácskozáson.

Szervezők:

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Szakképzési, Felnőttképzési és Továbbképzési Intézet
Mozgóképkultúra Szakcsoport

Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság
Állampolgári Kompetenciák Munkabizottsága

ISBN: 978-615-5946-47-9

TARTALOM

Előszó.....	7
-------------	---

I. Történet és sajtó

Döbör András: Hírszerkesztés és tematizálás a 18-19. századi Magyarországon – harc a nemzeti identitásért és a polgári átalakulásért	13
Pető Bálint: Öngyilkosok Szentesen az 1870-es években, a helyi sajtó tükrében ...	27
Ozsváth Judit: Az 1930-as évek erdélyi magyar pedagógusainak Erdélyi Iskola című nevelésügyi és népeducációs folyóirata	35
Bene Zoltán: Helytörténeti fókusz a Szeged kulturális és várostörténeti folyóiratban	45

II. Televízió és film

Forró Lajos: Krónika a Magyar Televízióban. A dokumentumfilm, amely megbuktatta a tévéelnököt.	53
Bari Attila: A filmvágás múltja, jelene és jövője	61
Fejős Sándor: Identitáskérdés, ideológiai törekvések ábrázolása a kortárs szerb filmekben	69
Tóth Zoltán János: A mozi halála? Streaming-háború és a posztmillenáris filmgyártás.	79

III. Média és narrativitás

Papp Melinda: A hatékony történetmondás sajátosságai	89
Máté Zsuzsanna: Raffaello Athéni iskola c. freskójának bölcséleti jelentésrétege és a filozófiáról szóló kollektív emlékezet.	105
Varga Emőke: Multimediális történetközvetítés	117
Pusztai Virág: A narrációs technikák és a befogadói attitűdök eltérései a mozgóképes média fikciós és dokumentatív műfajai között	127

IV. Fotó, újmédia, médiahatás

Vörös Csaba Levente: A kortárs magyar fotográfia reprezentációs lehetőségei. . . .	141
Erdei Tamás – Juhász Valéria: Szempontok az álhírek kritikai vizsgálatához	153
Váróczy Viktória – Tiszai Luca: Használ vagy árt az Esőember-sztereotípiá?	167
Baracsi Katalin: Internetbiztonság Sangoval.	175
Szerzőinkről	183
Abstracts	189

ELŐSZÓ

A média fogalmát az ezredforduló előtt még többnyire úgy határozták meg, mint a tartalmak közvetítésére alkalmas eszközök összességét. Mára azonban túllépett az eszköz-léten: maga teremti meg azt a közeget, amelyben és amelyért a tartalmak létrejönnek. A média nem csupán információszerzési eszköz, de egy olyan közeg, amelyben szocializálódunk, amelyből a tapasztalatainkat szerezzük, amely által a kapcsolatainkat építjük, amelyben megmutatkozunk. Benne és általa cselekszünk, hiszen egy ideje már nem csupán követi, de generálja is az eseményeket. Meghatározza az emberi közösségeket, formálja egyéni és kollektív identitásainkat, a történelemtudatunkat. Hogy ezek mennyiben pozitív és mennyiben negatív folyamatok, arról lehet (és kell is) vitatkozni, a változásokkal való szembenézés azonban elengedhetetlen mind a médiaszakmákban dolgozók, mind a médiatudománnyal foglalkozó kutatók részéről. E szembenézés a feltétele annak is, hogy e folyamatok ne a pilóta nélküli repülőgép

A 2021. március 19-én lezajlott konferencia a *Média – közösség – történet* címet kapta, ahogyan a tanácskozáson elhangzott gondolatok bővebb kifejtésének teret adó kötet is, amelyet most a kezében tart a Tisztelt Olvasó. A címadás egyfelől a fenti átalakulási folyamatra reflektál, másfelől igyekszik rámutatni a három fogalom közötti összefüggésre. A kötet adalékokkal szolgál annak megértéséhez, hogy a média miként tükrözi vissza a történelmet, hogyan láttatja a valóságos történeteket, és hogyan szövi saját, fiktív történeteit. Keresi a választ arra a kérdésre, hogy a különféle verbális és vizuális médianarratívák hogyan hatnak ránk és közösségeinkre.

Ahhoz képest, hogy milyen mértékben határozza meg korunk gondolkodását a média, a tudományos diskurzus gyakran még mindig elszigetelt egységekben zajlik, és nincs meg a párbeszéd a kutatók és a gyakorlati médiaszakemberek között. Pedig a média világa számos olyan társadalmi jelenséget generál, amelyeket csak multidiszciplináris megközelítésben érdemes tárgyalni. A kötet ezt szem előtt tartva tág merítésű, mind a témákat, mind a szerzők kutatási területeit illetően. Megjelennek benne médiatörténeti, médiaelméleti, művészeti, nyelvészeti, pszichológiai, pedagógiai és gazdasági megközelítések egyaránt. A szerzők sorában pedig olyanokat is találunk, akik nem csupán kutatói egy-egy médiatörténeti fejezetnek vagy médiajelenségnek, de a gyakorlatban is művelik a médiát újságíróként, szerkesztőként, fotósként vagy éppen operatőrként.

A kötet első fejezete a *Történet és sajtó* címet viseli. Az első tanulmány a nemzeti identitásért és a polgári átalakulásért folytatott harcot mutatja be oly módon, ahogyan az a XVIII-XIX. századi sajtó hírszerkesztésében és tematizálásában megmutatkozik. A második az 1870-es évekbe kalauzol vissza bennünket, és a helyi sajtó tükrében mutat

be egy tragikus jelenséget, az öngyilkosságot – árnyalva a képünket a korszak (média) történetéről, a társadalmi felelősség és a média kapcsolatáról. Ezt követően átugrunk az 1930-as évekbe: a harmadik tanulmány révén az erdélyi nevelés- és sajtótörténetbe, a média és a pedagógusközösség kapcsolatának egy izgalmas fejezetébe kapunk bepillantást. A negyedik tanulmány már a jelenre vonatkoztatva vizsgálja a helyi sajtó lehetőségeit a lokális identitás és a közösségépítés terén.

A második fejezet a televízió és a film világára koncentrál. A fejezet első írása a magyar televíziótörténet egy ideológiákkal terhelt, ellentmondásos időszakába kalauzol, amikor a véletlenek és a kisebb emberi mulasztások akár széles közösségekre is hatást gyakorolhattak. A következő tanulmány a filmvágás történetének néhány aspektusát mutatja be az emberi percepció és különböző pszichológiai modellek tükrében, megvilágítva a mozi aranykora óta bekövetkezett változások mögött munkáló tényezőket. A harmadik tanulmány az identitás kérdését és az ideológiai törekvések ábrázolását járja körbe a kortárs szerb filmek kapcsán. A fejezet zárótanulmánya egészen friss médiajelenségekre reflektál: a világlárvány nemzetközi filmiparra gyakorolt hatását kutatja, kiemelten a filmfogalmazás és a bemutatás aspektusából.

A harmadik fejezet a média és a narrativitás kapcsolatát állítja a fókuszba. A hatékony történetmondás sajátosságainak számbavétele után a vizuális retorika egy izgalmas megnyilvánulását ismerhetjük meg Raffaello *Athéni iskola* című freskója kapcsán. Ezt egy olyan tanulmány követi, amely a multimediális történetközvetítés specifikumával foglalkozik egy olyan, viszonylag új műfaj kapcsán, mint az interaktív mesekönyv. A fejezet zárótanulmánya pedig a mozgóképes média fikciós és dokumentatív műfajainak narrációs technikáit veti össze, a befogadói attitűdök irányából megközelítve.

Az utolsó fejezet a kortárs magyar fotográfia reprezentációs lehetőségeinek számbavételével indul, majd az álhírek világába kalauzol el, szempontokat adva azok kritikai vizsgálatához. Ezt követően a médiahatás egy sarkalatos példájával ismerkedhet meg az olvasó: a tanulmány szerzői azt vizsgálják, hogy az *Esőember* című film által kialakított sztereotípiák milyen hatást gyakorolt az autizmus megítélésére, és az újmédia milyen szerepet játszhat a berögzült minták átalakításában. A záró tanulmány az internetbiztonság témakörével foglalkozik.

A konferencia egyik szervezője a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Szakképzési, Felnőttképzési és Továbbképzési Intézet Mozgóképkultúra Szakcsoportja volt, amely a kötet megjelenésének idején már önálló tanszékként működik. Az intézet új neve immár Szakképzési, Felnőttképzési és Tudásmenedzsment Intézet, és a kötet szerkesztői (valamint szerzőinek egy része is) a Mozgóképkultúra Tanszék munkatársai. A konferencia társszervezője a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Akadémiai Bizottság Állampolgári Kompetenciák Munkabizottsága volt. A két szervezőnek ez volt az első közös konferenciája, de reményeink szerint nem az utolsó. 2021 márciusában a COVID-19 világlárvány kapcsán szükségessé vált védelmi

intézkedések miatt csak online formában cserélhették ki gondolataikat az előadók, de a szervezők bíznak benne, hogy a jövőben személyes találkozásokra – és azokat követően újabb tanulmánykötetek megjelentetésére – is nyílik majd lehetőség.

A szervezők ezúton is köszönetet mondanak az előadóknak és a kötet szerzőinek, hogy a járványhelyzet következtében kialakult bizonytalanság és a technikai nehézségek ellenére vállalták a közös munkát. Köszönet illeti a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar vezetőségét, amiért támogatta a kezdeményezést, valamint a kar Kommunikációs Irodájának munkatársait, akik segítséget nyújtottak a konferencia online lebonyolításában.

A szervezők és a szerkesztők nevében:

Pusztai Virág